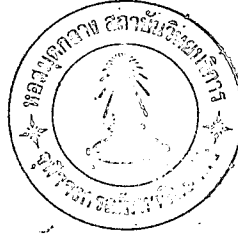

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบัน อยู่ในภาวะกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้าน จึงเกิดปัญหาที่ประชาชนปรับคนไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการสับสนวุ่นวาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปัญหาทาง ๑) ดังกล่าวมานี้ จะสามารถแก้ไขได้ด้วยการให้การศึกษแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นักการศึกษาจึงใคร่ระดมพลังและสติปัญญา เพื่อปรับปรุงหลักสูตร วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ ทำให้การศึกษได้วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วมาจกตัวผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้เตรียมสมาชิกให้แก่สังคม จึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ควบ ทั้งนี้เพราะ โดยทั่วไปสังคมมักจะหันมาพึ่งเล็งทางการศึกษามากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าของประเทศขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการศึกษาของประชากรภายในประเทศ จึงปรากฏการณ์การวิจารณ์กันอยู่ เสมอว่าสถาบันทางการศึกษา ผลิตนักเรียนออกมาได้ไม่ตรงกับความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีประสิทธิภาพตามที่สังคมคาดหวังไว้

✓ ระบบการศึกษาได้รับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นตามลำดับจนเกิดเป็นแนวในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศขึ้น มีการปรับปรุงระบบโครงสร้าง แนวนโยบาย ระบบบริหารงาน กฎหมายการศึกษาและอื่น ๆ ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้คือ การประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะจัดสร้างหลักสูตรนี้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ครั้งนี้

1 ศิริโรจน์ ผดพันชิน, "การวัดประสิทธิภาพของผู้สอน," วิทยากรย์ 77

(มกราคม-มิถุนายน 2522) : 38.

ถือได้ว่าการศึกษาของคนส่วนรวมของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องบทบาทของโรงเรียน การบริหารกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ ตลอดจนงานการวัดและประเมินผล¹ จะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยแนวใหม่ มีนโยบายมุ่งพัฒนาบุคคลและสังคมควบคู่กันไปโดยเน้นคุณภาพของมนุษย์ในด้านความเจริญทางร่างกาย จิตใจ และปัญญา มุ่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติและบุคคลให้มีความสำนึกในความเป็นไทยรวมกัน และเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ให้เป็นบุคคลที่มีความรักและดำรงศิลป วัฒนธรรม และความเป็นไทยไว้ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นพลเมืองดีมีศีลธรรม มีศรัทธาในศาสนา รู้จักหน้าที่และสิทธิ รู้จักปกครองตนเองและยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข² ซึ่งเราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า โรงเรียนไม่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาค้นคว้าใหม่ดังกล่าว เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่สังคมจัดตั้งขึ้นมาเพื่ออบรมสั่งสอนพลเมืองของสังคมให้มีความรู้ มีทักษะหลายด้าน อบรมบ่มนิสัยให้มีลักษณะที่สังคมต้องการ แต่ก็ยังพบว่าพลเมืองของประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังขาดคุณลักษณะขั้นมาตรฐานหลายประการ ถ้าพิจารณาถึงภาระหน้าที่ของโรงเรียนเป็นสิ่งที่น่าคิดว่า วิธีการในการอบรมสั่งสอนก็ดี วิธีการให้ความรู้ก็ดี เหมาะสมหรือไม่ มีเป้าหมายในการศึกษาอย่างไร และโรงเรียนใดบรรลุถึงเป้าหมายนั้นแล้วหรือไม่เพียงใด

บรรดารายวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น
อาจกล่าวได้ว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะลักษณะเนื้อหาของวิชาที่ดี

¹ สมพงษ์ จิตระกำป, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร การไขหลักสูตร ประถมศึกษา 2521,"
วารสารการวิจัยทางการศึกษา 9 (2522) : 22 - 23.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "การกำหนดนโยบายด้าน
การศึกษา," วารสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 4 (เมษายน -
พฤษภาคม 2522) : 7.

ขอบข่ายของวิชาที่ดี เป็นเสมือนแกนกลางของบรรดาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ที่ช่วยให้
 ผู้เรียนใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านส่วนตัวและ
 ส่วนรวม ตลอดจนสนองต่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น
เดียนารด์ เอส เคนเวอร์ธี (Leonard S. Kenworthy) ไทคณาของวิชา
สังคมศึกษาไวยา วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นวิชาที่ช่วยให้เด็กมีความ
 เข้าใจถึงมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ของมนุษยชาติ
 อื่น ๆ โดยคาดหวังที่จะให้เด็กนักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม / โจนาธาน ซี แมกเลนดอน
 (Jonathan C. McLendon) ได้ให้ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไวยาวิชาสังคม
ศึกษามีบทบาทในการรับผิดชอบทางด้านการศึกษาเพื่อชีวิตของเด็กในโลกอันสับสนนี้ ทุก
แขนงวิชาในหลักสูตรของโรงเรียนจะมีข้อมูลทางด้านสังคมศึกษาอยุ่ควย ในสาขาวิชา
สังคมศึกษาจะศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และยิ่งกว่านั้นสังคมศึกษายังมี
ความเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยเฉพาะกลุ่มคน ทั้งนี้เพราะกลุ่มยอมมีอิทธิพลมากกว่าปัจเจก
บุคคล สังคมศึกษาโดยรวมวิชาพื้นฐานในด้านการศึกษาทั่วไปในชั้นประถมและมัธยม
ศึกษา ซึ่งรวมทั้งวิชาพื้นฐานทั่วไป เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ
การเมือง สังคมวิทยา มนุษยวิทยา กฎหมาย จิตวิทยาสังคม ดังนั้นแขนงวิชาสังคมศึกษา
จึงขยายขอบเขตและเจริญขึ้นอย่างมั่นคง / จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis)
 นักการศึกษาผู้มีบทบาทในการแนะนำการสอนสังคมศึกษาแก่นักเรียนในสังคมประชาธิปไตย
 ได้ให้ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไวยา วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความ
 รู้เกี่ยวกับ สังคมมนุษย์ เศรษฐกิจ กิจกรรมการเมืองทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

¹Leonard S. Kenworthy, Guide to Social Studies Teaching in Secondary School. (Belmont California: Woodworth, 1962), p.3.

²Jonathan C. McLendon, Teaching The Social Studies: A Handbook (N.E.A: Department of Classroom Teacher, American Educational Research, 1960), p.4.

ตลอดจนสิ่งแวดลอมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดลอม และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ การแก้ปัญหาที่เคลือบแคลงสงสัยตลอดจนการวางแนวทางสำหรับอนาคต¹

สรุปได้ว่าวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ
ประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือล้าหลังเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและ
อุปนิสัยใจคอของชนในชาตินั้นเป็นสรวนรวม และคุณสมบัติของพลเมืองในชาติจะเป็น
อย่างไรนั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับกรให้การศึกษามีสำคัญ วิชาสังคมศึกษามีส่วนช่วยพัฒนา
คุณสมบัติของพลเมืองให้มีประสิทธิภาพสูง เพราะเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของ
มนุษย์กับสถาบันทางสังคม มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดลอม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัย
ที่เกี่ยวของกับการดำรงชีพ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติคนในสังคมของมนุษย์ เพื่อให้
มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุขที่สุด รายละเอียดของ
เนื้อหาวิชาที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ในระบบของสังคมนั้น ๆ เช่น
ลัทธิทางการเมือง สถาปนาแวดลอม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กระบวนการผลิตและการ
บริโภค การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดี ตลอดจนการฝึกให้มนุษย์มีทัศนคติและพฤติกรรมที่
จำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ประเทศที่พัฒนานั้นย่อมต้อง
อาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่จะทำให้ประเทศเจริญมั่นคงทัดเทียมกับ
อารยประเทศทั้งหลาย

การปฏิรูปหรือการเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตาม ย่อมหนีไม่พ้นที่จะคงพิจารณาข้อ
 บกพร่องหรือจุดอ่อนของของเก่า แล้วปรับปรุงให้ของใหม่มีคุณภาพดีขึ้น ของที่สร้างขึ้น
 ใหม่จึงอาจแตกต่างไปจากของเก่าอย่างสิ้นเชิงคือมีคุณภาพดีกว่า ใช้งานได้เหมาะสมและ
 มีประสิทธิภาพ แต่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้น ไม่อาจพูดได้ว่า หลักสูตรฉบับใหม่แตกต่าง

¹John U. Michaelis, Social Studies for Children in a Democracy (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall, 1968), p.2.

ไปจากหลักสูตร เกาอย่างชนิดหน้ามือเป็นหลังมือ เพราะในบางเรื่องบางลักษณะก็ยังคงยึดถือรูปแบบ แนวทางปฏิบัติ หลักการใหญ่เหมือน ๆ กัน สำหรับส่วนที่เปลี่ยนแปลงต่างกันออกไปก็มีอยู่บ้าง

ฉะนั้นเมื่อหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นได้เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปีพุทธศักราช 2521 อันมีสาเหตุมาจากขอบกพร่องของหลักสูตรฉบับเดิมประกอบกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ก็จะต้องเปลี่ยนไปตามหลักสูตรด้วย อย่างไรก็ตาม ขอบกพร่องของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรฉบับเดิม ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยของ เจมส์ แพตเตอร์สัน (James Patterson) เรื่อง "Problems in Social Studies Instruction in Thai High Schools" โดยผู้วิจัยใช้เวลา 1 ปี สัมภาษณ์ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาทั้งในพระนครและต่างจังหวัด ผลของการวิจัยสรุปปัญหาของการเรียนการสอนสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการสอนและครู มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาที่เขียนไว้ในหลักสูตรและการสอน ในด้านเกี่ยวกับตัวครู ครูสังคมศึกษาที่มีความรู้ดีมักจะสอนอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยให้เหตุผลว่า เพื่อจะได้มีโอกาสก้าวหน้าทางความรู้วิชาการและอาชีพ ครูสามารถไปศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่สิ่งเหล่านี้เองจะทำให้มาตรฐานการสอนสังคมศึกษาของครูต่ำลง เนื่องจากครูอาจจะเหนื่อยกับการสอนโดยหันไปเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาของคนเท่านั้น นอกจากนี้การที่ครูบางคนลาไปศึกษาค้นคว้าให้ทองลดชั่วโมงการสอนของตน และไปเพิ่มชั่วโมงการสอนให้แกครูคนอื่นทำให้ครูเหล่านี้มีภาระในการสอนหนักเกินไป ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวครูอีกประการหนึ่งก็คือปัญหาที่ว่าครูที่มีปริญญาจากต่างประเทศมักจะได้รับความนิยมยกย่องมากกว่าครูที่มีปริญญาในเมืองไทย แต่ถึงกระนั้นก็ดี ครูปริญญาจากต่างประเทศ บางครั้งก็ไม่สามารถที่จะนำเอาวิชาที่ตนเรียนมานั้นมาใช้สอนในเมืองไทยได้

2. การขาดแรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจในเนื้อหาวิชาเหล่านี้ เหตุผลประการแรกก็คือ หลักสูตรไคเนนเนื้อหาวิชาเหล่านี้ซ้ำกันทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ประการที่สองคือครูสอนมักใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งยากที่จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และเห็นจริงเห็นจัง โดยเฉพาะวิชาศีลธรรมซึ่งไม่ควรเน้นวิธีการท่องจำเท่านั้น

3. การเน้นเกี่ยวกับความจำ ข้อนี้เกี่ยวกับปัญหาทางด้านวัฒนธรรม ปัญหาก็คือการที่จะนำเอาจุดมุ่งหมาย 6 ข้อที่เขียนไว้ในหลักสูตรมาปฏิบัติใช้ได้อย่างไร เช่นจุดมุ่งหมายในข้อที่ว่า "เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักการและระเบียบวิธีในการแก้ปัญหา รวมทั้งให้มีความคิดสร้างสรรค์" ทั้งนี้เพราะเสถียรภาพสังคมไทยยอมรับฟังและเคารพนับถือความคิดเห็นของผู้ใหญ่ จึงเป็นการยากที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ นอกจากนั้นการใช้วิธีการท่องจำมากกว่าจะเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์ก็เป็นวิธีที่ไม่แพร่หลายในโรงเรียน และห้วงข้อสอบไล่ของกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่ จะเป็นการทดสอบความจำด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในข้อดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

4. หนังสือแบบเรียน ปัญหาที่น่าหนักใจที่สุดคือ ปัญหาแบบเรียนมีการเขียนหนังสือแบบเรียนน้อยมาก และมีความต้องการหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาที่เป็นภาษาไทยมาก

5. การขาดแคลนแหล่งคนควา ขาดแคลนห้องสมุด และหนังสือสังคมศึกษาที่พอจะหาได้ตามห้องสมุดต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือภาษาอังกฤษ ซึ่งไม่มีประโยชน์แก่นักเรียนไทยโดยทั่วไป ในด้านที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การสอนมีน้อย ครูขาดความรู้ในการใช้อุปกรณ์การสอน

6. การขาดเสรีภาพทางด้านวิชาการ เสรีภาพทางด้านวิชาการที่เกี่ยวกับการอภิปรายเหตุการณ์ปัจจุบันมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องการเมือง

7. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศีลธรรมและหน้าที่พลเมือง สอนแยกเป็นรายวิชา ขาดการติดต่อประสานงานกันระหว่าง ครูที่สอนสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

8. ผู้ทำการวิจัยมีความเห็นว่า การวิจัยเบื้องต้นที่ยากในเมืองไทย เนื่องจากไม่สามารถตามคำถามผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ ได้โดยตรง การวิจัยยังขาดการ ค้นคว้าหาข้อเท็จจริง และไม่มีการตอบปัญหาอย่างทันทีทันใด

9. หลักสูตร มีหลักสูตรเพียงหลักสูตรเดียว และมีลักษณะกว้างเกินไปและ บังคับให้สอนครอบคลุมเนื้อหามากเกินไป นอกจากนี้ยังไ้เน้นในค่านความจำเพื่อจะได้ ครอบงมเนื้อหาทั้งหมด และนักเรียนจะไ้สอบได้ไ้ ในค่านการวัดผลเป็นการวัดผล ข้อเท็จจริง เพียงแคบ ๆ และไม่ไ้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหรือมโนทัศน์

นอกจากนี้ เจมส์ แพตเตอร์สัน (James Patterson) ไ้ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาของไทยไว้ดังนี้ คือ ควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษา ปรับปรุงโปรแกรมฝึกหัดครู และจัดสรร งบประมาณทางด้านการศึกษาให้มากขึ้น¹

นิพนธ์ ทศวิวัฒน์ ไ้สรุปขอบทรวงของวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตร เก่าก่อน ปีพุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹James Patterson, "Problems in Social Studies Instruction in Thai High School," The Social Studies LVII (February 1966): 61-64 อ้างถึงใน เขาวภา สิงหะพันธ์, "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายของโรงเรียนการช่าง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 11 - 13.

1. หลักสูตรใดแยกเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ในหมวดสังคมศึกษาออกจากกัน เป็นหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ทั้งยังได้แบ่งย่อยออกไปตามระดับชั้นอีก จึงทำให้หลักสูตรมีสภาพเป็น Isolated Syllabus

2. เป็นหลักสูตรที่เน้นหนักในด้านเนื้อหาวิชา (Subject Organization) จะเห็นได้จากข้อความในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะต้องมีคำว่า "ให้ความรู้ความเข้าใจ" "ให้เข้าใจซาบซึ้ง" "ให้รู้จักเคารพ" ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าจุดประสงค์สุดท้ายของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยนั้น ต้องการแต่เพียงความสามารถในการท่องจำ ข้อเท็จจริงหรือต้องการเพียงให้เด็กได้มีความรู้เท่านั้น จึงได้กำหนดเนื้อหาเป็นเรื่อง ๆ ส่วนการที่จะให้ผู้เรียนใคร่รู้จักเอาไปใช้เป็นประโยชน์ และฝึกนักเรียนให้มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) และเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Judgement) ไม่ค่อยได้คำนึงถึง

3. ความมุ่งหมายของหลักสูตรกว้างเกินไป เมื่อเทียบดูเวลาที่กำหนดให้แต่ละวิชาตลอดปีแล้วจะเห็นว่า เป็นการยากแก่การที่จะทำให้สอดคล้องตามความมุ่งหมาย

4. หลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้ทุกเรื่อง ดังนั้นจึงมีผลต่อวิธีดำเนินการของครู ทำให้ครูต้องยึดถือเนื้อหาทุกระยะในการสอน จึงทำให้ความคิดและความรู้ของครูมีขอบเขต ถูกจำกัดในแต่ละระดับชั้นเรียน

5. หลักสูตรมีเนื้อหาซ้ำกัน เช่นในวิชาหน้าที่พลเมืองของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะคล้ายกับวิชาประวัติศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายคือเรียนเรื่องเกี่ยวกับองค์การสหประชาชาติ¹

¹ นิมนต์ ทศวัฒน์ และศักดิ์ศรี ปาณะกุล, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา

✓ การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ผ่านมา มีทั้งข้อบกพร่องและมีปัญหาหลายประการ ซึ่งพอจะสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาในหลักสูตรสังคมศึกษาไม่ทันสมัย ควรปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน
2. หลักสูตรมีเนื้อหาที่กำหนดให้สอนมากเกินไป จนไม่สอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนซึ่งกำหนดไว้สัปดาห์ละ 4 คาบ
3. หัวข้อหรือบทเรียนแยกกันเป็นส่วน เป็นตอน ทำให้ผู้เรียนมองไม่เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาที่เรียน เช่น วิชาภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ไม่สอดคล้องกัน
4. คำนวณวิธีสอน ส่วนใหญ่ครูเป็นผู้อธิบายหรือบอกให้นักเรียนฟัง และจดตาม จึงทำให้นักเรียนเกิดการเบื่อหน่ายในการเรียน
5. นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับแบบเรียน อุปกรณ์ และการประเมินผล¹

จากข้อบกพร่องของการเรียนการสอนสังคมศึกษานี้เอง จึงทำให้เกิดการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสังคมศึกษา การเรียนการสอน แบบเรียน และอื่น ๆ * นอกจากนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมานี้ ได้มีการเคลื่อนไหวอย่างสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรสังคมศึกษา จากการวิจัยค้นคว้าของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โคคนพบสิ่งที่น่าสนใจในด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น "สังคมศึกษาแนวใหม่" (New Social Studies)² ผลของการศึกษาได้ให้ข้อมูลและขอ

¹ นิมนวล ทศวิวัฒน์, การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสืบสวนสอบสวน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 1 - 4.

² นิมนวล ทศวิวัฒน์ และศักดิ์ศรี ปาณะกุล, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา ED 317 Teaching of Social Studies in Secondary School, หน้า 10.

เสนอแนะพอสรุปได้ดังนี้

1. ขอบข่ายของสังคมศึกษา กว้างขวางกว่าเดิม เนื้อหาควรนำแนวคิดที่สำคัญจากหลายสาขาวิชามาประสานกัน เช่น วิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และจิตวิทยาสังคม
2. ในการพัฒนาหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะใช้หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ในโรงเรียนทั่ว ๆ ไป
3. การสร้างเนื้อหาของความรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะคงพิจารณาควบคู่ไปกับวิธีการเรียนการสอน (Instructional Strategy)
4. วิธีการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา เน้นการใช้วิธีการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific method) เช่นวิธีการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry method) การแก้ปัญหา (Problem Solving method)
5. สังคมศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนค่านิยม (value) ให้แก่เด็ก โดยสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรืออาจสอนโดยตรงอย่างเช่นในวิชาศีลธรรม การสอนไม่ควรใช้วิธีบรรยายหรือท่องจำ แต่ควรฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และให้รู้จักคัดเลือเลือกเอาค่านิยมที่เห็นว่าดี ถูกต้อง นำไปยึดถือปฏิบัติต่อไป
6. สังคมศึกษาควรให้โอกาสนักเรียนนำเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของสังคม มาอภิปรายในชั้นเรียน เช่นปัญหาการเมือง ปัญหาความขัดแย้งของสังคม เรื่องเพศศึกษา เป็นต้น
7. การศึกษาด้านวัฒนธรรม ควรนำมาสอนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของค่านิยม แบบแผนที่ซับซ้อนของวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคลในสังคม เพื่อความเข้าใจในความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมที่แตกต่างกัน

8. ประการสุดท้าย เน้นการใช้แหล่งวิชาการและข้อมูลที่ได้จากสถิติต่าง ๆ การใช้สื่อมวลชน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

จากข้อมูลและข้อเสนอแนะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสังคมศึกษาแนวใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาวิชา วิธีการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยี ตลอดจนการวัดผล ซึ่งนับว่าท้าทายความรู้ความสามารถของครูสังคมศึกษายิ่งนัก ครูสอนสังคมศึกษาจะไม่เป็นครูแก่ ๆ คร่ำครึที่ปลดกระวางการสอนวิชาอื่น ๆ แล้วให้สอนวิชาสังคมศึกษาแทนอีกต่อไป แต่ครูสังคมศึกษาจะต้องปรับปรุงตนเองในด้านวิชาความรู้ ก้าวให้ทันกับเหตุการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปรับปรุงตนให้เป็นคนใจกว้าง

(Broad - minded) ยอมรับในสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งถ้าครูสังคมศึกษายังคงเป็นครูคนเดิม แต่ในขณะที่เด็วกันหลักสูตรสังคมศึกษาเปลี่ยนใหม่ แบบเรียนเปลี่ยนใหม่ ระบบการศึกษาและชั้นเรียนเปลี่ยนใหม่ ก็จะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามากนัก เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงควร จะ เปลี่ยนไปทั้งระบบรวมทั้งคุณสมบัติและสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาคด้วย

นับตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรใหม่ในปี พ.ศ. 2521 จะเห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งเคยแยกเป็นรายวิชาคือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และกิลธรรม แต่สังคมศึกษาในหลักสูตรใหม่นี้ ใค่นำสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของเด็กสอดแทรกไว้ด้วย ซึ่งนอกจากวิชาดังกล่าวแล้ว ยังมีวิชาสังคมวิทยา ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อม และวิชาเศรษฐศาสตร์ นำมาบูรณาการให้เป็นหน่วยการเรียนอันเดียวกัน เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

อนึ่งพร สมานชาติ กล่าวถึงวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 ว่าโดยลักษณะเนื้อหาวิชาแล้ว แต่ละวิชามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ฉะนั้นการนำ มาบูรณาการจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอน

จะท่องเข้าใจหลักสูตรและเนื้อหาวิชาอย่างแจ่มแจ้งพอที่จะวิเคราะห์ได้ว่า แบบเรียนแต่ละเล่มที่มีให้ใช้นั้น มีความถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัยเพียงไร ควรจะค้นคว้าเพิ่มเติม และทำความเข้าใจใ้ใจใ้มากแค่ไหน¹

หลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นี้ ได้บูรณาการวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันเข้าไว้ด้วยกัน มีวิชาบังคับในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และวิชาเลือกให้เลือกเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

1. วิชาบังคับ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

- ส. 101 ประเทศของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้
 ส. 102 ประเทศของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

- ส. 203 เพื่อนบ้านของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้
 ส. 204 เพื่อนบ้านของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- ส. 305 โลกของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้
 ส. 306 โลกของเรา 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2.5 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือก

ให้เลือกเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- ส. 311 สังคมและวัฒนธรรมไทย 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
 ส. 321 ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
 ส. 331 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

¹ อนงค์พร สมานชาติ, "การเตรียมครูสังคมศึกษา," มิตรครู 22 (31 พฤษภาคม 2523): 9.

ส. 341	กฎหมายในชีวิตประจำวัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 351	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 361	ประชากรศึกษา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 371	ภูมิศาสตร์เบื้องต้น	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 381	ประวัติศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 391	ประวัติศาสตร์ไทย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส. 392	ประวัติศาสตร์ไทย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้ ¹

จากโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีได้แยกเป็นรายวิชาต่าง ๆ ดังแสดง ปัญหาที่ตามมาก็คือ ครูผู้สอนนั้นแต่เดิมแยกสอนตามรายวิชาใดวิชาหนึ่งในหมวด เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เมื่อมาใช้หลักสูตรใหม่นี้ ครูผู้สอนจะประสบปัญหา เช่น ครูที่เคยสอนวิชาประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว เมื่อต้องสอนสังคมศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชา อีกประการหนึ่งแบบเรียนที่ใช้อยู่เดิมยังไม่สมบูรณ์ในแง่ของการบูรณาการ ยังแยกออกเป็นสัดส่วนตามรายวิชาเดิม เพียงแต่นำมารวมอยู่ในแบบเรียนเล่มเดียว การเตรียมครูให้สอนได้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้จึงเป็นเรื่องใหญ่ และการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างถูกต้อง จนสามารถวิเคราะห์เนื้อหาวิชาเพื่อจัดโครงสร้างการสอน และวางแผนการสอนอย่างถูกต้อง รวมทั้งต้องมีความเข้าใจในหลักสูตรด้วย เพื่อจะได้ทำการวางแผนการสอนได้เหมาะสมว่าควรใช้เวลาเท่าใดในการสอนแต่ละเรื่องและควร เน้นหนักในที่ใด มโนทัศน์ของแต่ละเรื่องอยู่ที่ไหน ซึ่งการ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521

เตรียมตัวเพื่อวางแผนการจะต้องทำเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์และศึกษาหลักสูตร เดี่ยวก่อน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่ากำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างไร และจะจัดเตรียมเนื้อหาตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งเป็นแกนของการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ใดอย่างไร

ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นปัญหาดังกล่าวนี้ จึงต้องการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการ เรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้แก่ครูผู้สอนสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ผู้วิจัยเชื่อว่าผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน กับทั้งจะเป็นแนวทางในการนำหลักสูตรฉบับนี้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

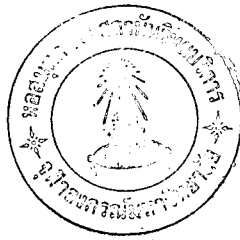
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในหัวข้อต่อไปนี้คือ

- หลักสูตรสังคมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521
- จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา
- กระบวนการเรียนการสอนสังคมศึกษา
- วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสังคมศึกษา
- การวัดและประเมินผล

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาข้อคิดเห็นของนักการศึกษาและรายงานผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเรียนการสอนสังคมศึกษา เช่น ผลการวิจัยของ จินตนา พรตตะเสน พบว่า "ผู้บริหารการศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักศึกษา มีความเห็นในเรื่องความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา เวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน"¹ และจากการวิจัยของ รุจี เกิดแก้ว พบว่า "อาจารย์สังคมศึกษา นักศึกษาฝึกสอน และผู้บริหาร มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการเตรียมครูสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร"² จากข้อค้นพบเหล่านี้ ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์วิชาสังคมศึกษา ล้วนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการศึกษาศังคมศึกษาทั้งสิ้น ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรดังกล่าวที่มีผลต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาน่าจะมีความสอดคล้องกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ว่า

"ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไม่แตกต่างกัน"

¹จินตนา พรตตะเสน, "ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงฉบับพุทธศักราช 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522)

²รุจี เกิดแก้ว, "การเตรียมครูสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตลอดจนเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์

2. สร้างแบบสอบถาม สำหรับถามความคิดเห็น ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ แบบสอบถามทั้ง 3 ชุดมีลักษณะเหมือนกัน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเรื่องต่อไปนี้คือ

- หลักสูตรสังคมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521
- จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา
- กระบวนการ เรียนการสอน
- วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- การวัดและประเมินผลการ เรียนการสอน

เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ค่า

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นแบบปลายเปิด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ครูทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามนั้นมาจัดทำใหม่ให้รัดกุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น และนำไปทดลองใช้กับครูผู้สอน วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวิทยาจำนวน 5 คน และโรงเรียน

สิงหราชพิทยาคมจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน นำไปทดลองใช้กับผู้บริหารการศึกษา โรงเรียนสตรีวิทยาจำนวน 4 คน โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัยจำนวน 2 คน โรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์จำนวน 2 คน และโรงเรียนสิงหราชพิทยาคมจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน นำไปทดลองใช้กับศึกษานิเทศก์วิชาสังคมศึกษาจำนวน 5 คน ซึ่งทั้ง 4 โรงเรียน และศึกษานิเทศก์ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจริงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรจริงต่อไป

4. การเลือกตัวอย่างประชากร เป็นการเลือกแบบแบ่งเป็นพวกหรือชั้น (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มดังนี้

4.1 สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ ประเภทละ 10 โรงเรียน รวมทั้งหมด 20 โรงเรียน

4.2 ครูสังคมศึกษาทุกคน ที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ รวมทั้งสิ้น 132 คน

4.3 ผู้บริหารการศึกษาได้แก่ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และรองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ รวมทั้งสิ้น 80 คน

4.4 ศึกษานิเทศก์ เฉพาะวิชาสังคมศึกษาในส่วนกลางและเขตการศึกษาที่ 1 ถึงเขตการศึกษาที่ 12 ทุกคน รวมทั้งสิ้น 40 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยหรือมัธยฐานเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ

เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ โดยทดสอบค่าที (t - test)

5.3 สรุปและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง และความเรียง

ขอบเขตเบื้องต้น

1. คำตอบของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ในกลุ่มตัวอย่างประชากรและประชากร เป็นคำตอบที่เชื่อถือได้
2. ถือว่าครูสังคมศึกษา ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ที่ตอบแบบสอบถามทุกคน มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งสามารถให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร ใช้ในการศึกษา ได้แก่ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งได้แก่ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และรองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งศึกษานิเทศก์วิชาสังคมศึกษา ทุกเขตการศึกษา
2. โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ความจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้อาจไม่สมบูรณ์ เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การวิจัยเรื่องนี้ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จึงอาจมีข้อบกพร่อง ในคานแบบสอบถามไม่ครอบคลุมเพียงพอ หรือสื่อความหมาย

ไม่ชัดเจน หรือผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถใช้เวลาอ่านแบบสอบถามได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ

2. ความคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถามนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของตัวอย่างประชากรเท่านั้น ซึ่งอาจจะคอมเมนต์ตรงตามความเป็นจริง หรือคอมเมนต์ครบทุกข้อ ไม่ตั้งใจตอบ ไม่สนใจตอบแบบสอบถามเท่าที่ควร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางแก่งานหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสังคมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521 จะได้รับปรับปรุงหลักสูตรฉบับนี้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ใ้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย เกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโอกาสต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ครูสังคมศึกษา หมายถึงครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผู้บริหารการศึกษา หมายถึงผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ รองครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และรองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ศึกษานิเทศก์ หมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์สาขาวิชาสังคมศึกษาตาม
ที่กฎหมายกำหนดไว้ และเป็นผู้ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตร หมายถึงหนังสือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นเอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุ
ความมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์ให้ผู้เรียน ซึ่ง
โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ของ
ผู้เรียน

การเรียน หมายถึงการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ
ทางให้

การสอน หมายถึงการที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้มีเจตคติ
ความรู้ ทักษะ และมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และร่างกาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย